

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetsi díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetői pénzek a pénz- tári — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatának küldendők.
Egész évre — — — — —	4 frt		
Félévre — — — — —	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre — — — — —	1 „		

Püspök úr ő méltóságának a főrendiházban tartott beszéde.

— 1899. május 10-én. —

Nagyméltóságú elnök úr! Méltóságos főrendek! Visszaélnék a méltóságos főrendiháznak türelmével, ha hosszúra nyújtanám felszólalásomat. Felesleges is azt tennem, midőn arra sokkal hivatottabbak előttem szólottak, szent egyháznak vezérférfiai ezt a kérdést minden oldalról alaposan megvilágították és a meggyőződésnek erejével és az érveknek súlyával megvitatták ott a képviselőházban is azok a tiszteletreméltó férfiak, akiknek itt nyilvánosan az egyház nevében köszönetet mondok. Egy pontra azonban, ezen § tárgyalásánál ki akarok terjeszkedni és egyuttal a nagyméltóságú miniszterelnök urnak is egy nyilatkozatára vissza akarok térni. Nem fogadhatom el ezen szakaszt azért, mert nem engedhetem meg, hogy a lelkész kevesebb joggal bírjon ebben az országban, mint más honpolgár, nem fogadhatom el ezen szakaszt azért, mert szent egyháznak isteni alkotmányát támadja meg. Nemcsak a nagyméltóságú miniszterelnök úr, de mások is, nagytekintélyű, újszereplő férfiak hangoztatták előttem és azért nem is merem azt mondani, hogy nincsen igazuk — hogy az államnak joga van megszabni azokat a feltételeket, amelyek mellett az állampolgárok aktív és passzív választói jogukat gyakorolhatják. Igenis elismerem, hogy az államnak ehhez joga van, de miért ne gyakorolhassák ezen jogot épp oly szabadon mint más polgárok, a papok, kik az állampolgár kötelességeit épp úgy teljesítik, mint más polgár? Már pedig ezen § megszorítja a lelkésznek ezen aktív és passzív választói jogát. (Mozgás balfelől.) Az egész világon elismerik azt, hogy bizonyos jogoknak bizonyos kötelességek felelnek meg és viszont kötelességeknek jogok. Ha tehát a pap teljesíti kötelességét, ha a pap viseli terheit, mint állampolgárnak joga van mindazon kiváltságok és jogokban részesülni, amelyekben a többi állampolgárok részesülnek. (Tettségés jobbfelől.)

Hiszen ha az államnak, mint ilyennek önkényűleg joga van ezt vagy amazt a választói jogot megvonni a honpolgártól, joga van épp úgy tőlem, vagy

mástól, aki neki alkalmatlan, elvenni személyes szabadságát. A mi magyar törvényhozásunk még nem ment odáig, hogy megfoszsa a lelkészt passzív és aktív választói jogától, habár a képviselőházban elhangzott az a fenyegetés is, hogy az is bekövezhetik; de megszorítja azt minden tekintetben. Megszorítja azt egy oly érveléssel, melyet hozzám közelállók is hangoztatnak, hogy a pap ne politizáljon, ne vigye be a politikát a templomba, a szószékbe.

Méltóságos főrendek! Mi a kötelessége a papnak ott a szószéken? A papnak a katolikus hittant és a katolikus erkölctant kell ott a népnek előadnia és magyaráznia. Ezen katolikus erkölctannak egyik kérdése az is, hogy a képviselőválasztási jog vajjon szabadalom-e vagy kötelesség. Ha szabadalom, akkor lehetnek okok, amelyek ezen jognak gyakorlása alul felmentik; ha pedig kötelesség, akkor lehetnek körülmények, melyek között véték, ha nem gyakorolja ezt a jogot. Hol mondja el a pap, honnan világosítsa fel híveit, ha nem a szószékről? De mondok egy konkrét esetet. Képviselőválasztás előtt állunk. Kettő között kell választani. Az egyik, az kifogástalan jó hazafi. A másik, az a haza határain túl gravitál, odaát tekint. Ime nem kötelessége-e a papnak a katolikus erkölctan szempontjából figyelmeztetni híveit, hogy kire szavazzanak? Mert hiszen az erkölctannak egyik fejezete szól a hazaszeretetről és a haza iránti kötelességekről is. Vagy más esetben két képviselőjelölt van. Az egyik az anyaszentegyháznak bevallott ellensége, mondjuk, hogy szabdkömvés. A másik, az egy buzgó, hithű katolikus. Nem kötelesség-e annak a papnak figyelmeztetni híveit, hogy ime teljesítsék keresztény kötelességüket? Tehát politika az és nem szabad a politikát a szószékre felvinni? Hiszen a szószékről olvasták fel egyháznak egyik vezértérfiának és közeletünk egyik kitűnőségének pástorlevelét, melyet 1877. április 8-án adott ki, az egri érsek úrnak körlevelét, melyben arról szól, hogy igenis a római pápának szüksége van a világi fejedelemségre, hogy függetlenül kormányozhassa az Istennek szentegyházát minden világi beavatkozástól. És midőn ezt a körlevelet az a lelkész, az az alárendelt közeg felolvassa ott a szószéken és magyarázza híveinek, a politikát a szószékre,

talán izgat a hármass szövetség ellen és vajjon mi itéli ezt el? IX. Pius 1864-ben adta ki Syllabusát, XIII. Leó dicsőségesen uralkodó szentséges Atyánk 1885-ben adta ki az államok keresztény szervezetéről szóló „Immortale Dei” című enciklikáját, melyben a modern jogállamra nézve sok téves véleményt cáfol meg és kárhozzát. Ha az a püspök és az a pap, a szentséges Atyának ezen rendelkezését, a syllabuszt, mely a katolikus erkölestán kiegészítő része, magyarázza a szószékről, politizál; vajjon kárhozzátandó?

Elharapózik népünknel az egyházpolitika gyászos hatása alatt azoknak száma, kik merő polgári kötéssel meglegszenek. Bizonyítja az a statisztika. Méltóztassék a legújabb füzetet elolvasni és igazat fognak adni szavannak. A lelkész, ha az ellen küzd, a püspök, ha körlevelet ad ki és ezt felolvastatja, figyelmezteti hite, hogy ne elégedjenek meg a polgári kötéssel, mert ez szent hitünk szerint bűnös együttélés: ime politikát hoz a szószékre; ha pedig ezt nem teszi a püspök, nem teszi a pap, nem teljesíti kötelességét.

Ha egyházi szónok művelt közönség előtt konferenciát tart és abban magyarázza, hogy milyenek az egyházi fenytékek, cenzurák és hogy ha azt mondja ott a konferencián, hogy az anyaszentegyház cenzurával, exkommunikációval, fenytékekkel sújtja azokat, akik a törvényhozás házában az egyházi joghatóságot, jurisdikciót megkissébbítik, ime politizál a szószéken, de kötelességét teljesíti, mert a törvényhozókat nagy vétéktől és lelki veszedelemtől óvja meg. Ha a pap a szószéken kikel az állami iskola ellen — és itt, mélt. főrendek, ne méltóztassanak félreérteni nem hie et nunc beszélek az állami iskoláról, nem is akarom a t. kultuszminiszter urat támadni, távol legyen tőlem — de felhozom ezt, mert az anyaszentegyháznak joga van az iskolához, a modern állam pedig ki akarja venni az iskolát az egyház kezéből, államosítani akarja mert azt hiszi, hogy ezáltal megnyeri a haza jövőjét és reményét az állameszmének; bárha ne csalódnék. Ha megesis és könnyen megeshetik, hogy az állami iskolában teljesen felekezetlen szellem uralkodjék, nagyon könnyen megeshetik, hogy a hit tanításával teljesen ellenkező tanítás hangozzék el onnan: nagyon könnyen megeshetik, hogy idővel az állami iskolából kiküszöböltetik a vallástanítás, mint más államokban történik és mi szeretjük utánozni a szomszéd államokat mindenben, a rosszban is; ime megtörténhetik az és ha a lelkész azt mondja: szülő vétkezél, ha a felekezetlen iskolába küldöd gyermekedet. küld a katolikus iskolába, politizál, mert az állam egy intézménye ellen izgat. Ime ezzel ki akartam fejteni azt, hogy igenis a papnak nemcsak joga, hanem szigorú kötelessége hogy politizáljon ott a szószéken, soha sem világi vonatkozású ügyekben, hanem mindig olyanokban, melyek az egyházi étellel összefüggésben vannak. Ezzel talán hagyjuk jóvá azt a féktelen eljárást, a melyet minden egyesek a tulkorbácsoltszenvedélyeknél fogva, talán elkeseredésüknel fogva, melybe az egyházpolitika sodorta őket, nem

helyeseljük azokat és legyenek meggyőződve a mélt. főrendek, hogy nemcsak én, hanem a püspöki karnak minden tagja úgy hiszem osztja e tekintetben nézeteimet és megengedi, hogy nevében szóljak, készek vagyunk minden visszaélést szigorúan megtorolni és büntetni, a mely az Isten házában szent ségét és Isten igéjének méltóságát profanációnak kiteszi. (Eljenzés bal-felől.)

És most még csak egy megjegyzést engedjenek meg méltóságos főrendek. Azt mondják sokan és hozzá közel állók és ez nekem fáj, hogy ok elfogadják ezt az egyháznak alkotmányát mélyen sértő szakaszt, mert azt remélik, hogy az üldözésből, a melynek az egyház ki lesz téve diadalmasan fog kikerülni, nagyobb buzgóságot fognak kifejezni úgy a lelkijásztorok, mint a hívők. Ez lehetséges, igen, de elenyésző csekély lesz azon hívők száma, akik buzgóbban fognak kikerülni, de nagy része el fog hidegedni vallása iránt, nagy része el fog pártolni a lelki atyától, akinek tekintélyét az állam már nem védi.

Ezek után hozzájárulok ő Eminenciájának, Schlauch bíbornok úrnak törlési javaslatához, de még hozzájárulok és pedig csakis kényszerűségből, mert nekem ez a javaslat nem kell, az is sérti a lelkész egyéni szabadságát, alkotmányos jogát, az is sérti az egyháznak tanítói korlátlan szabad hatalmát, amelyet isteni alkotójától nyert; de ha a méltóságos főrendek nem fogadnak el a törlési javaslatot, ajánlom elfogadásra Esterházy Miklós Mórje grófnak módosítványát. (Helyeslés jobbfelől.)

A tanítóegyesületek céljairól.

(Az alsóéhermegyei r. k. tanítóegyesületnek május 4-én. M.-I.-ben tartott gyűlésén felolvasott elnöki megnyitó.)

Tisztelt közgyűlés! Mióta e diszes tanítói kör vezetőjének lenni szerencsés vagyok, mindig bizonyos télelem fog el, mikor az „*elnöki megnyitó*” hangzatos címe alatt egy kis elmefuttatást össze kell állítanom. Mindenesetre az volna a legjobb, ha valami közérdekességű eszmét, mely esetleg napi renden is áll, kapna ki az ember a nevelés- és oktatásügy kérdései közül s szípkázó elmeéllel új nézőpontból vezetné hallgatói elé. Azonban fájdalom! minden tanítóegyesületi elnök nem lehet a paedagogia Gyulai Pálja; a legtöbb megelégednek azzal, ha egy szellemes író szerint mások eszméit, úgy a hogy tolmácsolhatják. Kénytelen vagyok bevallani, hogy magam is egy ilyen régi kérdéssel állok elé. Nyiltan kimondom, mivel akarom türelmüket fárasztani: a tanítóegyesületek céljairól akarok egyet-mást elmondani. Mentségemre csupán annyit hozok fel, hogy ez a kérdés az erdélyrészi katolikus tanítóknak egy részét, a csikmegyeieket, bosszasan foglalkoztatja.

A kérdést a Csiki Lapokban Augustin Imre vette fel, ki mint nem régen kinevezett tanítóképző tanár, tanújává lévén a csikmegyei t.-egyesületek működésének, némi pangást látott az egyesületi élet tevékenységében, mert szerinte a gyakorlati tanításokban haszon nincsen, az érte-

kezések unalmas ismételtetések. Igazi sikere az összejöveteleknek csak úgy lenne, ha az érdemes dolgokat az életbe is átvennék s az életre való eszméknek útát nyitnának a tanítóik egyetemének szívéig. Ehhez a cikkhez pótlólag, helyreigazítólag többen hozzászóltak, ezeket a hozzászólásokat itt ismertetni fölösleges volna, noha érdemüknek ez a mellőzés nem kisebbítése akar lenni. Az én mostani felszólalásom csak néhány észrevétel elmondásában fog állani, melyek éppen nem dicsekedhetnek a kérdés kimerítésével, csupán pár oldalának megvilágítását akarják. A csikmegyei katb. tanítóegyesület társegyesület, melylyel mint általában az erdélyrészi katb. tanítóegyesületekkel közelebbi érintkezésbe szeretnének lépni. Ez szolgáljon magyarázatul, ha a feljebbí cikkhez fűzöm észrevételeimet.

A tanítóegyesületek előtt a mai fellegás szerint háromféle cél lebeg.

1., Első helyre a nevelés ügyének előbbre vitelét kell tennünk kölcsönös megbeszélés, felvilágosítás, nyilvános tanítások, értekezések által.

2., A társadalmi érintkezés ápolása úgy az egyes tanítók, mint a tanítás iránt érdeklődők között.

3., A tanítók helyzetének javítása, fizetés-rendezés stb.

Legnagyobb fontosságúnak a három cél közül mindenestre az elsőt ítélem. Mily irányban lehetnek nagy hatású az egyesületek a tanítás fejlesztésére? Mindenki előtt ismeretes, hogy tanárnak, tanítónak az egyetemről, tanítóképzőből való kilépések sor elméleti ismerete, kevés gyakorlati tapasztalata van. Az élet, a karbeliekkel folytatott eszmecserék lassanként gyarapítják ismereteinket. Ebben a tekintetben nincs semminek oly nagy fontossága, mint egy-egy tanításon való részvételnek. Az egyesületi gyűléseken ennélfogva a gyakorlati tanításoknak kell az első helyet elfoglalniuk. Igaz ugyan, hogy sem a tanító, sem a gyermekek nem oly nyugodtak a nagy sokadalom láttára, mint mikor csupán maguk között vannak, de azért a buzgó tanító éppen ilyenkor igyekszik bemutatni s ilyenkor van tere, hogy bemutassa eljárásának jó oldalait. Nem is lehet nagyobb jutalom rá nézve, mint ha munkája pályatársai, barátai helyesléssel találkozik. E kedvetlenedésnek vagy elkeseredésnek akkor sem szabad támadnia lelkében, ha eljárása nem mindenben mutatkozik kifogástalannak. Hiszen éppen azért lépett fel kartársai előtt, az az önképzésnek legnemesebb célja, hogy ha egyik tanítónak gyakorlatiasabb eljárása van, a többiek sajátítsák el; ha meg fogyatkozásai vannak, a legjobb akaratból származó barátságos, de mindamellett pártatlan bírálat figyelmeztessé gyengéire. Mikor ellenőrző szemek figyelme nem kíséri munkánkat, könnyen lestlyedünk a mesterember színvonalára; ha ellenben anyai szakembernek akarjunk bemutatni tudományunkat, művészek kívánunk lenni. Az előzetes készülés alkalmával feljuttott vagy éppen újonnan szerzett elvek nem szűnnek meg azután sem jótékonyan hatni a mindennapi munkára.

Hasonló céljuk van a felolvasásoknak is. Első sorban maga az értekező néz utána egyik vagy másik kérdésnek s szerez magának alapos tájékozódást egy-egy kérdésről. Ebből a szempontból még a némely egyesületeknél divatozó „kényyszerfelolvasásoknak” is van némi értékük. Nem engedik, hogy a tanító elhagyja magát, alkalmat akarnak nyújtani, sőt kényszerítéssel is élnek, hogy senki meg ne maradjon

azzal, a mit az iskolában elsajátított, hanem legalább időnként az önképzés nevesítő munkájának áldozzon. — Nem nyombhatom el azonban azt az észrevételt, hogy igazi eredmény ezt a munkát csak úgy kísérheti, ha az egyesület maga is kezére járhat a felolvasást tartóknak. Ha minden egyesületnek módjában állana, hogy könyvtárába legalább a nevelés körébe tartozó új könyvek beszerződjenek, a munkás tagok, mint úde forrás vízből a vándor, időnként fel-felfrissülhetnének. Ha azonban kellő eszközök hiányában a felolvasóknak általánosan ismert eszmék felújításával kell megelégedniük, természetesen még oly lelkes társaság mellett sem érhetnek el feltűnőbb sikert.

Másrészről azonban óvakodni kell a felolvasások megítélésében attól, nehegy túlságos követelésekkel álljunk elő a felolvasókkal szemben. Szükséskörü nyelvismeret, sokoldalú tapasztalás s a mellett kitűnő ítélet tehetség szükséges arra, hogy valaki egészen értékes eredménnyel tudjon előállni. Azonban ez a vidéki viszonyoknak inkább látrálató betolyása következtében csak egyeseknek adatott.

Térjünk át egyesületeink második céljára: a társadalmi érintkezés ápolására. Már feljebb írtam egyet-mást a barátságos érintkezés hasznáiból az önképzés terén. De hiszen itt voltaképen arról kell szónak esnie, hogy mikép kellene a tanítószágot közelíteni a többi társadalmi osztályokhoz is. Mindig némi kételkedéssel tekintetem azokra, kik arról panaszkodtak, hogy a tanító sokszor kicsinyes lenézés tárgya, holott aligha van egyetlen állás, melynek munkájához komolyabb érdekek fűződnek, melynek munkáját igazabb érdeklődésnek kellene követnie. Emeljük fölünk telhetőleg összejöveteleink színvonalát, mert a szellemi emelkedés arányában fog törekvéseink felé irányulni a közönség figyelme is. Utóbbi gyűléseinkben nagy mértékben is tapasztalhattuk ezt a kitűnő-t figyelmet, melyet azonban inkább busás előlegűek és biztatásnak kell vennünk a jövőre nézve. Mihelyt dús tapasztalatok becses eredményét, szorgalmas tanulmányból eredő értékes dolgokat mutatunk fel, nem csupán a sokszor hivatalos állásból kifolyó pártfogást és megjelenést fogjuk tapasztalni, hanem az igaz érdem iránt mindenütt nyilvánuló elismerést is. De a tevékeny egyesületi élet jótékony hatását tágabb körben is fogja éreztetni. A megbecsülés, melyet munkálkodásunk érdeme szerez számunkra, nem muló értékű, hanem állandó természetű szokott lenni. Ha valaki tanulmány tárgyává tenné a mult tanító nemzedékének és a jelen tanítószágnak társadalmi állása között észlelhető különbséget, csak néhány évtized lefolyása alatt is igen nagy változást állapíthatna meg. Ez a változás a tanítással foglalkozók javára mind emelkedőben van s mondhatjuk, hogy az osztály tevékenységének arányában mind kedvezőbbé válik.

De viszont bármily eszményies legyen a tanító élete, bármily nemesek, fenkölték legyenek céljai, nem kerülheti el, hogy a vagyonszerzés imádói, vagy a tudatlanság békőiban sanylóddó értelmetlenek neveléses nagyzással le ne nézzék, néha páriának ne tekinték a szegény tanítót. Ne vegyük rossz néven fölünk tudatlan göggyüket, szánjuk szerencsétlen balitéleteiket, vigasztaljon az a tudat, hogy a legjava emberek úgy nálunk, mint a külföldön a legnagyobb reményeket fűzik a szellemi harc e fegyverviselőinek munkájához s a legnagyobb tisztelettel vannak eltelve ez állás iránt.

Ebben a tekintetben méltányosan alig is emelhetni panaszt. Inkább az a baj, hogy anyagilag szorult a tanítószög nagyobb segítségére, hogy megélhetésében biztosítva nyugodtan szentelhesse erejét hivatásának. Az utóbbi évek haladást ezen a téren is mutatnak. A jótékony érdeklődést a tanítók ügyei iránt a mi kisebb körünkben kivált főpásztorunk ő méltóságának szívében lehet látni, ki a terhes viszonyok között élő tanítóktól atyai segítségét sohasem szokta megtagadni. Természetesen az volna a legjobb, ha ez a segítség rendes járandóság alakjában járhatna ki rendes törzssokból. Az egyesületek összejövetelein tehát helyet foglalhatnak a tanítószög anyagi helyzetére vonatkozó tárgyilagos fejtegetések is, csak realis alapon mozogjanak s kivétel nélkül utópiákkal vérmes, elcsüggesztő vágyakat ne keltsenek. Annyit azonban meg kell engednünk, hogy a tanító világ olyan helyzetet kívánjon magának, mint a minőt a magyar társadalomban a hasonló iskolázottságban részeshülő tisztviselő osztályok már elérték.

Az én szerény véleményem szerint, ha egyesületeink működése ily irányban halad, épen nem lehet vádolni iránytalansággal, sem fölöslegesnek nem mondhatjuk fennállásukat. A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy vajjon egyesületünknek a fenn kijelölt célok érdekében mit kell tennie, úgy hiszem, könnyen meg lehet rá a feleletet adni. Legyünk mindannyian rajta, hogy a tanítások, felolvasások, eszmecserek szellemi értéke folyvást növekedjék, s ennek a haladásnak vívmányait mindenki értékesítse a maga körében, mivel a közönség érdeklődése és becsülése az emyede'len törekvés jutalma szokott lenni s akkor az anyagi állapot javulását is megérdemelt jutalomnak tekintik. Ha egyesületeink ily módon járulhatnak hozzá a tanítói közszellem, a tanítószög szellemi és anyagi állapotának javításához, nem lehet panasz, hogy egyesületeink nem felelnek meg rendeltetésüknek. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Péter János.

Hunyadi János kormányzó állítólagos síremléke Gyulafehérvárt.

Varju Elemér tagtársunk az „Arch. Értesítő“ múlt számában a gyulafehérvári székesegyháznak sírköveit ismertető, vázlatos képét adva leírja a Hunyadi János kormányzóéknak tartott síremléket is. A márványképet, Nagy Géza után indulva, ő is a kormányzó XV. században készült sírköve alakjának ismeri el.

Jó ideje annak már, hogy ezt az irodalmunkban régóta tárgyalt emléket tanulmányozás végett fölkerestem. Első tekintetre szilárd volt az a meggyőződés, hogy ez a sírkő a nagy Hunyadiak XV. századbeli emléke nem lehet. Ehhez ma is ragaszkodom; a felhozottak az ellenkezőjéről egyáltalán meg nem győztek.

Kívánatos lévén, hogy ez a több mint évszázados kérdés beható vita tárgyává tétessék s ha lehetséges, véglegesen meg is oldassék, fel fogom sorolni azokat az okokat, a melyek alapján az emlékek egykorú voltát kétségbe vonom s annak későbbi eredetét igazolnom kell.

Az, hogy a nagy kormányzót, János öcsesét és László fiát a gyulafehérvári székesegyházba temették, általánosan elismert tény.

Ez a három emlék valamikor a főoltár közelében állott, a templom szentélyében, a melyet a hagyomány szerint Hunyadi János emeltetett a szent-imrei csata és szabadulás emlékére. A templommal együtt a síremlékek is sok viszonytadságon mentek át. Nevezetesen 1601-ben, mikor Basta az ide menekült Székely Mózeset ostromolta s a várat bevette, vad vallonjai és hajdúi az egyházat és sírboltokat is feltörték, kirabolták. Az egyik sírrabló a nagy hadvezérnek pallosát (más forrás szerint kormányzói botját) ragadta el, a miért utóbb Esztergomban életével lakolt. Ebben a siralmas állapotban lehetett a szétdőlt sírok még 1603-ban is, mikor a székesegyház leégett. Hiszen még az 1615-iki országgyűlés is azokról az eszközökről gondoskodik, miként lehetne az egyházat romjaiból kiemelni. Talán történt is némi kegyeletes helyreállítás. De ez csak arra volt jó, hogy legyen a töröknek mit széthánynia, mikor 1658-ban s majd 1661-ben bosszúálló haraggal Gyulafehérvárra tört s a templomot is felgyújtotta és a fejedelmi sírokat újból földülatta.

A széthányt sírköveket ezután kegyeletes kezek összeszedték, belőlök néhány sírládát raktak össze, a még épen maradt többi sírkövet a padlózatba rakták, a töredékeket pedig építő anyagul használták föl. 1753-ban, mikor br. Sztójka püspök a rongált s összedúlással fenyegető szentélyt alapjáig lerontatta s Mária Terézia királynő pénzbeli segítségével régi alakjában újra felépíttette, a „Hunyadi-sírkövek“ már alkalmasint mostani helyükön állottak úgy, a hogy azokat ma látjuk, különféle össze nem tartozó síremlékekből összetoldozva. Felírása pusztán ifj. János vitéz (miles) sírjának volt, a másik kettőnek nem és csak a bizonytalan hagyomány emlegette az egyiket Hunyadi János sírja gyanánt. Br. Bajtay püspök ennek a hagyománynak igaz voltáról meggyőződni akarván, 1766-ban Szereday Antal kanonoknak felügyelete alatt a sírt kinyitatta, de sajnos abban semmit sem talált. Ama Hunyadi László nevével megjelölt sírkövek tulajdonosáról Szereday még hagyományt sem jegyez föl, s abból is, hogy a sírkövön látható egyik címernek alakját, általában madárnak (volucris), másikét pedig farkasnak mondja, kiténik, hogy eonél a leírásnál Hunyadi Lászlóra nem is gondolt.

Tekintve azt, hogy a fentebbiek szerint az állítólagos Hunyadi János-féle sírláda nemcsak ismételt szétdőlt, hanem jóval utóbb, szerzetesét hevert darabokból és egészen más helyen lett ismét összeállítva, világos, hogy a sírláda alsó részein levő faragásokból a főalakra következtetéseket vonni mindaddig, míg ezekről az alsó domborképekről gondos gipszmásolat nem vétetett fel s azután az összetartozóság kellőképen igazolva nem lett, nem lehet. Ezért az alábbiakban csakis a nagy kormányzóknak állítólagos márványképét magát kívánjuk részletesebben tárgyalni.

Mikor emeltek Hunyadi Jánosnak a gyulafehérvári székesegyházban síremléket, biztosan nem tudjuk. Nagy Géza azt hiszi, hogy 1470–80 körül készítettett emlékére sarcophagot Mátyás király vagy Szilágyi Erzsébet, Varju Elemér pedig határozottan arra hajlik, hogy a nagy nemzeti hősnék síremlékét az övegye rendelte meg. Ezzel a nézetével teljesen egyetértek.

Kétségtelennek tartom ugyanis, hogy Szilágyi Erzsébet, aki egyébként is férje halála óta, elvonultságában legszívesebben kegyeleti tetteket gyakorolt, nem sokkal reá, hogy a nagy hadvezér meghalt (1456. aug. 11.) és Zimonyból Gyulafelhérvárra vitetvén, a székesegyház sirboltjában eltemtetett, ott neki méltó síremléket is emelt. Tudva azt, hogy Szilágyi Erzsébetnek tevékeny szelleme özvegysége alatt szívesen keresett építkezésekben foglalkozást, így több templomot állíttatott helyre s a vajdahunyadi várpalota tetemes részét is ő építtette ki, bizonyára rendelkezett ügyes képírókkal is, a kik férjének méltó emléket emeljenek. Ismervén a vajdahunyadi várépítkezésekből műzlsését is, munkássainak technikáját is, nagyjából elképzeltetjük magunknak azt a síremléket, a melyet az özvegy nagy férjének emelhetett.

Már most, ha szemügyre vesszük az országkormányzónak nevével jegyzett sírkövet, ebben Szilágyi Erzsébetnek alkotására sehogyan sem ismerhetünk. Ezt a sírkövet sem azoknak a képfaragóknak egyike, a kik a bunyadi várnak díszítéseit, vagy akár az ifjabb Hunyadi János miles szintén góthikus ízlésű siralakját faragták, sem azon olasz művészek valamelyike, a kik Mátyás király meghívására hazánkban a korai renaissance nemes formáit behozták, nem készítette!

A műnek gyarlóságát látva, a magyarázatot Varju Elemér abban keresi, hogy azt az özvegy valamelyik hazai képfaragóval készíttethette el. De még ha fel is tesszük azt, hogy a fekkölt-alkú özvegy, mellözve az udvarnál és saját építkezéseinél rendelkezésére állott anyai kiváló munkást, bálványozott férjének emlékéért vidéki kontár képfaragóval készíttette el, ne feledjük, hogy az ilyen mesterember nem szokott új stílusban dolgozni, hanem a taposott régi nyomokon jár, vagyis a XV. század második felében sírkövet bizonyosan az ismert minták szerint, talán architektonikus keretben, mindenesetre azonban góthikus ízléssel, teljes vértetben, fegyverzettel, lábainál a szokásos oroszfiánnal, mellette a bagományos attributumokkal (cimerek, minusculás körirat stb.) alkotott volna, olyanfelét, minő Szentgyörgyi György gróf († 1467.) szentgyörgyi, vagy Szapolyai Imre († 1487.) szépehelyi sírköve is. Nem ismerünk hazánkban egyetlen XV. századbeli világi férfi-sírkövet sem, a mely ne ebben a műzlsésben készült volna.

Az alaknak teljes vasöltözékben való ábrázolása túléli a csúcsives ízlést és a XV. századot is. János Zsigmond fejedelem is, ugyancsak Gyulafelhérvárott levő már renaissance síremlékén még teljes vértetben van, sőt lábainál szintén nem ugyan oroszlán, hanem egy fegyverderék fekszik. A XVI. századból még számos más példát is idézhetnénk. Teljes vértetű alakokra még azután egyes XVII. századbeli síremlékeken is találunk. A könnyű magyar vértetű, vagy is azt, a melynél a lábak már nincsenek vasba öltöztetve, a hazai sírokon a XVI. század második felében látjuk feltűnni. Korra az első, a kit sírjára így faragtak ki, tudomásunk szerint az 1514-ben meghalt Telegdy István, kinek azonban telegdi sírkövét alkalmasint jóval utóbb készíthették.

Olyan sírkövet, a melyen nem hogy hadvezér, de általában valamely világi főúr minden vértetű nélkül lenne ábrázolva, nemcsak a XV., de a XVI. századból sem ismerünk eddig. Ez csak a XVII. század kezdetén kezd általánosabban szokásba jönni.

A nagy országkormányzónak csakis két, közel egykorú (1488.) képeről van tudomásunk, a Türoeci krónikájának brünni és augsburgi kiadásában levő fametszeteken. A törökverő hős mindkét képén teljes vértetűt visel, jobb kezében vállára fektetett kivont paltost tart, baljában pedig magas paizsra támaszkodik. Az augsburgi metszeten arcából nem sokat láthatunk, mert fejét és arcának nagy részét vas-szalap (salade) és állvédő vas fedi, a brünni metszeten azonban arca is látható. Borotvált sima képét kétfelé fésült és vállaira leüggő hosszú és dús haja köríti, a melyet bomlokán boglárával ékesített fonat a brones (crinalekoszorú) szorít le.

A borotválkozás és a hosszú haj ebben a korban általános divat. A XV. századbeli hazai sírköveken azt látjuk csaknem mindig. Legfeljebb elvették, ha némi csonka, nyírott bajuszra is találnak. Bajuszt és némi rövid szakált csakis Ujlaki Miklós bosnyák királynak (?) a XV. század végéről, vagy a XVI. századnak kezdetéről származó síremlékén láthatunk. Ennek is hosszú fűrtökben leomló haja van, a mi szintén azt bizonyítja, hogy a szakállviselés ekkor nem lehetett még általános divat. Olvassuk, hogy mikor Mátyás király Bánfi Miklóst két évre elzáratta, de ezt ennek neje előtti, hamis okokat hozatván fel távollétének igazolására, eltitkoltatta, Bánfiné fogságából visszajövő férjét, kinek időközben szakálla megnőtt, csodálkozva nézte s kérdezte, miért növesztett szakállat, a mi a magyaroknál, a kik egyébként mindig borotválkozni szoktak, a gyaşznak a jele?

Tekintve a kornak általános szokását és azt, miszerint, alig tehetjük fel, hogy a Mátyás király korában élt, csaknem egykorú Türoeci művében ne úgy ábrázoltatta volna a nagy kormányzót, a mint az ő alakja a köztudatban és emlékezetben élt: kétségtelennek kell tartanunk, hogy Hunyadi János az arcát borotváltatta — legfeljebb talán ha némi bajusza volt — és mindenesetre hosszú, leomló haját viselt.

Annak a középkorú, (semmi esetre sem 68 éves, mint volt Hunyadi János halálakor) férfinak azonban, a kit a síremlék ábrázol, kerek szakálla és kissé fölkuokorított bajusza van. Haja a tarkóján körül le van borotválva úgy, hogy a haj, mint valami kerek süveg vagy koszorú fedi a fejtetőt. A homlok fölött közepén azonban hosszabb üstök van növesztve, a melynek egy része a süveg karimája alól is kilátszik.

Ugyanezt mondhatjuk a kalpagról, a mely nem más, mint az a kurtaszörű prémű, többnyire asztrakánból készült süveg, a melynek elől mereven a homlokra lenyúló négy-szögletes ellenzője, két oldalt és körül pedig laposan felhajtott keskeny karimája van s a mely annyira tipikus, hogy bizvást Báthory-süvegnek nevezhetőek el. Nagy Géza, bár beismeri, hogy ez a süvegforma megvolt Báthory István lengyel király korában, s bár a XV. századból nem tud egyetlen egy ilyen süvegformát felmutatni, mégis, — hogy azt a feltevését, miszerint a szóban forgó sírkő 1470—80 körül kész, igazolja, legalultább a kalpag egyes motívumaira, úgymint a bätül körül felhajtott karimára és a homlok fölött alkalmazott kis ellenzőre külön-külön keres hasonlatosságokat. A kis ellenzőre egyáltalán nem találnék XV. századbeli példát, a sírkövünk korául legalább is 220 évvel régebb képes krónikában kutat fel néhány valamelyest hasonló süveget, azt állítván, hogy a kérdéses kalpag ezzel a Nagy Lajos korabeli süvegváltozattal függ össze. Persze, éppen az összefüggés-

nem látjuk igazolva. Egyéb kapcsolat hiányában tehát utal az 1467-ben elhunyt Szentgyörgyi György gróf sírkövén ábrázolt süvegnek tartja, hogy ezt a hajfűrtök takarják el. Azért lehetségesnek tartja, hogy ezt a hajfűrtök takarják el.

A mi a Nagy Lajos korabeli süvegváltozatot illeti, azokból sok tanulságot vonhatunk, de mégis azt aligha, hogy már a XV. században Hunyadi János szakasztott olyan süveget viselt volna, mint a minőt a XVI. századnak vége felé nálunk is, kivált Erdélyben s az ország északi részeiben, de még inkább Báthory István idején Lengyelországban szel-tiben hordtak. A XV. századbeli szentgyörgyi sírkövön pedig nemcsak nem látszik, de valóságban nincsen is meg a kis ellenző s nem is lehet, mert a süvegnek látható része már magában felhajtott nagy karimát képez. Az effajta süvegnek látható része már magában fűhajtott (olykor oldalt hasított) magas karimája, vagy hátul kanyarodva megrövidült vagy végre hosszabb-rövidebb hátulsó karimája a hajra van lebúzva, miként azt a Seekendorf György 1444-iki heilsbroni sírkövén láthatjuk, a hogyan a szentgyörgyi sírkövön is világosan kivehető, de elől az elhajtott karimának még lefelé is nyúló kis ellenzője nem lehet.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLEK.

— *Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat választmánya a Szerkesztőség helyiségében folyó hó 17-én d. u. 5 órakor ülést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghívja az elnökség.*

— **Ő császári és apostoli királyi** Felsőge püspök urunk ő méltóságát folyó hó 8-án legfelsőbb kihallgatáson fogadta.

— **Püspök urunk kitüntetése.** A szentferenczenrendnek Rómában székelő minster generálisa püspök úr ő méltóságát a szent-ferenczenrend confraterévé — *confrater totius ordinis* — nevezte ki.

— **Püspök úr ő méltósága** folyó hó 12-én a délelőtti gyorsvonattal Budapestről visszaérkezett és vasárnap a székesegyházban a bérmálás szentségét szolgáltatja ki — Jövő hét folyamán Csik-Somlyóra utazik a búcsúünnepekre. Onnan a kézdi-orbai esperes-kerületbe megy bérmálni. Ő méltósága jövő hó vége felé érkezik vissza székvárosába.

— **Keresztjáró hét.** Régi szokása az egyháznak, hogy Urunk mennybemenetele előtti három napot imádságsággal, körmenettel tartja meg. Bizva isteni alapítójának ígéretében imával ostromolja az eget a különféle csapások elhárításáért. — Ez alkalommal a körmenetek a kedvezőtlen idő miatt a várban tartattak meg. A körmenetet mind a háromszor Ujfaluai József dr. apátkanonok úr vezette, míg a szent misét Imets F. Jákó kanonok-plebános úr végezte. A szent beszédekét P. Pucher Anaklét lelkiigazgató, Zlamál Agost tanár és Szabó György káplán tartották.

— **Áldozó csütörtök.** A kereszténység egyik legnagyobb ünnepét, Krisztus urunk menybemenetelének emléknapját ültük e napon. A székesegyház zsufolásig megtelt ájtatos közönséggel. Sok idegen, átutazó hallgatta végig az ünnepi misét, a melyen Ujfaluai József dr. apátkanonok úr celebrált. A szent beszédet Csiky Miklós tanár tartotta.

— **Egy hittudományi munka.** Balás Endre dr. tanár-kollegánk „*Historia Ecclesiastica Novi Foederis*” című munkája második kiadást ért. Az első kötet bővítve és javítva éppen most jött ki a sajtó alól. A két kötet ára 6 frt. — Addig is, míg bővebben fogjuk e munkát ismertetni, melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél Gyula-Fehérvárt.

— **Az erdélyi szentferenczenrendiek köréből.** P. László Polykárp tartományi biztos Kornis Viktor grófot az erdélyi provincia generalis confraterévé, Beuel Ferenc ügyvédet a kolozsvári ház fősyndicusává nevezte ki.

— **Tanítók gyűlése.** Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesület máj. 4-én Magyar-Igében látogatott gyűlést tartott. A pártoló és rendes tagok közül a következők voltak jelen: Imets F. Jákó kanonok főesperes, Gergely Ignác egyházmegyei kanonok, főtanfelügyelő, Kóródy Péter dr. theol. tanár, Sántha János, Butyka Sándor plebánosok, Bálint György, Péter János gym. tanárok, Fogarasi János ny. karn., Szabó György székesegyházi káplán, Baka A., Bakó E., Barts M., Maeszkási J., Osváth M., Pandur Gy., Szász K., Vitos M. tanítók, Resch Gy. karnagy. Az egyesület vendégei voltak: Kiss Bálint cs. és kir. kamarás, Szabó Mihály dr. Alsófehérmegyei kir. tantfelügyelője, Tokos Géza dr. szolgabíró, Mohár Sándor sárd-magyarigényi vas. állomásműfő, Konez A. köz.ig. gyak., az áll. isk. tanítói kara, Fremdel Gyula jegyző és mások.

Az Imets F. Jákó kerületi főesperestől tartott szentmise után az iskola tágas és szép helyiségébe vonultunk, melyet a tagok és a vendégsereg teljesen megtöltöttek. Itt Pandur Gy. a III. osztályosokkal a magyar nyelvtanból tartott gyakorlati tanítást, ismertette az ige eselekvésének három idejét. Tanítás után Péter János elnök megnyitójában azt fejtette, hogy miféle célok szolgálatában fejthetnek ki az egyesületek hasznos, sőt nélkülözhetetlen működést. A megnyitás után Kóródy Péter dr. indítványára a gyűlés táviratilag üdvözölte püspök úr ő méltóságát.

Szász Károly gyulafehérvári tanító érdekesen fejtette, hogy melyek a tanítványok legközönségesebb hibái (fecsegés, tisztátalanság, hanyagság, hazudozás, stb.) s miféle okokból oly nehézzé azok leküzdése. Az egyesület elhatározta, hogy a tanulságos értekezést a szülők okulásá végett külön lenyomatban kiadja. Bálint György tanár pedig egy drb. fizkoronás aranyat tűzött ki pályadíjjal azzal a céllal, hogy fejtsék ki: „Melyek azon módok és eszközök, melyekkel a tanító tanítványait a fecsegésről, hazugságról és a tisztátalanságról le szoktathatja?” A pályázó törekedjék rövidsége és a népiszkolai tanulókat tartva szem előtt! (A beadás határideje szept. 15-ike.) Püspök urunk ő méltósága a múlt év őszen Tövisen tartott gyűlésünkben három aranyat tűzött ki a következő kérdés kitéjtésére: „Melyek azon módok és eszközök, melyekkel a tanító magában és tanítványában az Oltáriszentségben élő Jézus Krisztus iránti szeretetet öbren tarthatja, hogy abból a maga számára kitarast merítsen, tanítványait pedig istenfélökké tegye?” A kérdés megoldására csak egy munka érkezett be, mely azonban nem lévén határozott becsú, szerzője a pályadíj helyett 10 frtot kapott. A pályamű írója Bakó Elek marosportnisi tanító. Püspök úr ő méltósága újból három aranyat tűzött ki pályá-

díjúl a következő kérdés megfajtására: *Minő módokat és eszközöket alkalmazhat a tanító, hogy a gyermekeket a templomnak buzgóbb látogatására serkentse és ottani viselkedésüket különösen a szent mise alatt reájok nézve hasznossá, a hívő népre épületessé tegye és a fegyelmezetlenségtől s a szent hely iránti tiszteletlenségtől megóvja?* (A dolgozatokat jelíges levéllel szept. 15-ig az elnökséghez kell beadni.) Az egyesület ezzel összefüggőleg maga is kiütött 6 frtot a következő kérdés megoldására: „Az írásbeli feladványok jelentőségéről a népiskolában.” Az egyesület 6 frjtát Kiss Bálint úr ö mltsága 10 frtra egészítette ki. (A beadás határideje szept. 15-ike.)

Freund Gyula magyarigeni jegyző úr egy tizkoronás aranyat tüzött ki pályadíjúl a következő tétel kidolgozására: „A nemzeti szellem felkeltése és ápolása a népiskolában.” (A beadás határideje f. évi szept. 15. napja.)

Említenünk is alig kell, hogy a gyűlés a jutalmat felajánló uraknak nagylelkűségükért igaz köszönetét mindjárt a helyszínen kifejezte. Az egyesületnek Püspök úr ö méltósága iránti haláját pedig, ki egyesületünknek bőkezű támogatója s kinek mint magyarigeni kegyurnak vendégszeretetéit is élveztük a jelen alkalommal, küldöttség fogja kifejezni.

Ezután Fogarasi János ny. karnagy tartott jól sikerült felolvasást „Zene és liturgia” címmel.

A magyar kath. tanítók orsz. bizottságától közzétett kérdések megvitatását az egyesület egy szűkebb körű bizottságra bízta. A Budapesten f. évi július hó 11-én tartandó országos gyűlésen leendő képviselésével az egyesületnek az elnököt bízták meg.

Az egyesület az indítványok során napirendre tért a vas megyei ált. tanítóegyesület indítványa fölött; ellenben elfogadta a Gömör-Kishont vármegyei ált. tanítóegyesület indítványát, hogy t. i. a tanítószágtól megajánlandó 1%-nyi járuléktól többtől az ország nagyobb városainak nevelő intézetek létesíttessenek a tanítók gyermekei számára. A jövő gyűlés helyéül a tagok Gy.-Fehérvárt tüzték ki.

A gyűlést közebed követte, melynek költségeit mint a magyarigeni r. k. hitközség kegyura püspök urunk ö méltósága viselte. Az ebéden, melyről a szellemes és tanulságos közzöntök sem hiányoztak, mintegy harmincan vettünk részt. Köszönet illeti Sántha J. plebános urat is, kit mint helyettes házigazda szíves előzékenységgel mindnyájukat halára kötelezett. Vajha a gyűlésben megbeszélte eszmék minél hosszabbban éreztetnék jótékony hatásukat a jelen voltak mind egyikek szívében!

— **Főgondnoki beköszöntő.** Farkas Lajos egyetemi tanárt mult vasárnap iktatták a kolozsvári hitközség főgondnoki állásába. Gyönyörű beszédéből kivesszük a következőket:

Soha, mint éppen napjainkban nyilvánvalóbb nem volt: mily tartalom nélkül szűkalkodó hiúság marad ott, a honnan az élő hit elköltözött. Nap-nap után bizonyosabb lesz, hogy a mulófében lévő század kétségbe vonhatatlan értelmi és anyagi vívmányai közepette, sokat, felette sokat veszítének épességükből éppen azon erők, a melyek eddig a népek és társadalmak üdvéuek és jólétének alapjait föntartották, hogy a mi gyengült, az maga az erkölcsi rend. Rossz és bűn mindenkor volt a világban. De nem volt hatalmaskodóbb, föllépésében szemérmelenebb talán soha. Nem szegődtek hozzájuk annyira hidegvértséggel, mint manapság, a mit látva, szinte

azt kellene mondani: szemléltetük többé már meg sem botránkozhat. Haljuk is a kemény, lesújtó ítéletet: „nem is az egyén romlott ma már, de maga a közélet.” Ez a nagy értelmi bünszerző és bünszeres, a kit szerencsétlen áldozata helyett megfogni és bírói szék elé állítani kellene. Hol a védelem, hol az orvosság? Az emberiség legfőbb javait féltő elmék az érteimi fölénység világosságával, a faji és emberbaráti szeretet önzetlenségével és melegségével a művelt világ minden tájékaról egyertelműleg felelik: a hitben és ismét csak a hitben!

Vajjon miért kételkednek e felelet igazságában, vagy legalább: miért éppen csak mi, a római keresztény katolikus anyaszentegyház hívei? Ott a vallás, szent vallásunk kétezer éves tanúságában, a világtörténelem legözöndetlenebb igazságában. De higycék el az gyege szavamuak, leghathatósabb mégis kinek-kinek meggyözödése, élete, tettei fognak felelhetni, a midőn bennük a hit élő ereje, a hozzávaló büséges ragaszkodás, a keresztény erények kibékítő beszéde szólal meg és mondja: a mi hitünk csakugyan az igaz hit, mert lélkünk és szívünk az üdvösség reményességével tölti el, megnyugtát és megvigasztal szomorúságunkban, szelidekké és türelmesekké tesz az igazságtalanságok elviselésében, egyekké és egységünkben erősökké, legyőhetetlenekké viszontagságaink közepette! És ezt tanusítani, ezt erősíteni kell tehát, hogy az én munkásságomnak is első sorú föladata legyen, a midőn arra töreksem, hogy a kezembe letett bizalomban, eme valóban tekintélyes egyházközség minden egyes tagja önmagát ezentul is mindig megtalálja, érezze és tudja, hogy a szervezet, melylyel fópásztoraink előrelátó bölcsessége megajándékozott, éppen csak is úgy és akkor élő valóság, ha azt az igaz vallásos érzület haja át

— **Római hír.** Mult vasárnap hirdették ki Ö Sztsége jelenlétében azt a decretumot, mely megerősíti, hogy La Salle János, a keresztény iskolák testvérei kongregációjának alapítója közbenjárására két csoda történt és így a szentté avatás ügye nagy lendületet nyert. A szertartáson az előkelő közönség között volt Fischer-Colbrie dr. is. Ö Sztsége a decretum elolvasása után latin alcönetűt tartott a jelenlevőköz, végül az apostoli áldást adta. — A vatikáni híres könyvtárt a sz. Atya kedves ajándékban részesítette. Odaajándékozta a könyvtárnak magán-könyvtára legszebb műveit. Ezek között két remek szentírás is van a XI. századból. A Szentírás lapjainak széleire az egykori nápolyi királyságot érdeklő fontos jegyzetek vannak írva. Értékes még az a kötet, mely a visigotok törvényeinek megmentett maradvékait tartalmazza és a híres „Codex Sarravianus” két könyve.

— **Maradt-e Krisztus Urunkról hiteles arckép?** Nem régen érdekes hírek keringettek egy Krisztus képével ellátott emlékéremről, melyet egy francia ember talált. Az érem tulajdonosa szentül hitte, hogy Krisztus képei közül a legrégebbek egyikét szerezte meg. A régipénzgyűjtők másképp vélekednek: Ugyanis az említett érmet a XVII. vagy legfeljebb a XVI. századból származott közönséges darabnak ítélik, a mely épen annyit érhet, a menyit a francia érteet adott, azaz 10 fillért. Ezen földezés alkalomból fölvetették azt a kérdést, hogy vajjon egyáltalában létezik-e Krisztusnak hiteles képe; a „Revue Chretienne”-ben egy Sabatier nevű tudós felelt a kérdésre. Felelete tagadó, a bizonyítékok melyeket állítása mellett felhoz, meggyő-

zők. Az bizonyos, hogy az első keresztények nem gondoltak urnák és mestertük arcvonásaink megörökítésére. Mikor a jó pástort később a katakombák falain ábrázolták, ez az egészen jelképes ábrázolás nem követelte maga számára a valódi hasonlatosságot; az egyházyak pedig, így Özséb és Agoston félvén a bálványimádástól, kárhoztatták azokat a művészeket, kik a megváltó képét meg akarták örökíteni. Rómában a Laterani-templomban őriznek egy képet, melyet Sz. Lukácstól származtatnak. Azonban ennek eredete több mint bizonytalan. Szent Lukács orvos volt. Ha a legenda később festővé tette, ez csak átvitt értelemben veendő, mint-hogy ő Krisztust és az ő Anyját esodálatos módon „testette.” Az első évszázadokban a kérdésben nem értettek egyet: a hívők egyik része azt hitte, hogy a Messias földi értelemben nem volt szép; a másik rész a zsoltárossal az összes emberek között legszebbnek mondotta. Csak a VIII. századból maradt ránk Krisztusnak a leírása, a melyet aránylag fiatal bizánci képek sugalltak. Sabatier attól a sokaktól hallott következtetést mondja ki, hogy a történelem és a művészet Krisztus földi alakjával csak akkor kezdtettek foglalkozni, mikor őt már többé senki sem ismerte.

— **Misszió** Aprilis 28-ától május hó 5-ig tartott Gyó-Alfaluban a bizonyára sokak szívében kitörölhetetlen benyomást keltett szent misszió, melyet két meggörbödött aggastyán: főt. Lollok József és Galambos Kálmán miss. atyák vezettek, igazán bámulatot keltő ifjú hévvel. — Éngyengének, — nem! . . . képtelennek érzem magam e lelki gyakorlatok fenntartásának igaz színeket esetelnei. Nem is merem megkísérteni; hiszen azok a legkevesebb kétezer ötszáz hívő lélek arcán álagördülő búcsú könnyek ugyanis szebben, hangzatosabban, ékebben beszélnek minden válogatottnál kifejezésnél. Hogy mikép bilineselhetők le e rövid idő alatt is annyira szívünket, én nem tudom; de az bizonyos, hogy itt csak teljesen megbódoltak maradtak hátra. Sirt ott az erős férfitől kezdve a gyenge nőig, a gondtalan gyermektől a halál lehetet nagyon is érző aggastyánig mindenki, mikor az örök élet hazájával megvigasztalt hívő sereg nevében főt. Zomora Dániel plebánus úr egyszerű, de őszinte szívből eredő szavakkal köszönte meg e két jó atya fáradozását, kik oly odaadó szeretettel, nem törődve az ördögtől behalózott világ kiesülő lenézésével, gúnyos csapkodásaival, munkálkodnak Isten dicsőségén és a mennyország benépesítésén. Összesen 15 szent beszédet tartottak, melyek mindannyijában Jézus Krisztusnak, a misszionáriusok legfőbb Mesterének példájára ostromozták a legelterjedtebb bűnöket, serkentettek, buzdítottak egyedüli célunk munkálására, vigasztaltak szenvedéseinkben, bátorítottak küzdelmeinkben.

Különösen megdöbbené volt az, mikor a bűnök bűnének, a káromkodásnak iszonyatosságát festették, melyet a világnak egyetlen népe sem gyakorol oly értelmes módon, mint a magyar. Csak ez az egyedül álló szerencsétlen nemzet piszkítja be az ajkát ily nemű ördögi beszéddel, csak ez száll perbe utalatos göggyében teremtő, fentartó, gondviselő Atyjával. Meggyőző erővel mutatták ki, hogy azért

oly szegény a magyar tejjel-mézvel folyó gazdag ronáin is, mert oktalan káromlásaival kilökte szívéből legdrágább kincsét, Istenét.

Hiszszük, hogy szeretetet lehelő szavaiknak az isteni kegyelem munkálása folytán meglesz a hatása, ha nem is teljesen, de részben. Legálább ezt engedi remélnünk ama tény, hogy itteni tartozkodásuk alatt, munka idején, minden nap kora reggeltől késő estig, szorongásig tömve volt a templom: hogy ezerötszázon felül részestültek a legnagyobb áhítattal a bűnbánat szentségében; s a mi a legörvendetesebb, ezeknek szinte fele olyan volt, akik nemcsak évek mulasztását hozták helyre, de a templomot, a végtelen irgalom e megszentelt hajlékát sem sokszor látogatták.

Egyik kiemelkedő és meglátó mozzanata volt e misszióknak a május 3-án tartott Eucharistica, a mely alkalommal, ugy szintén másnap a Boldogságos Szűz tiszteltére beosztott ünnepélyes szertartáson és a miss. kereszt felszentelése alatt a jó atyánk óhajására 60 fehér ruhába öltözött leányka vette körül égő gyertyákkal az édes Jézus legszentebb trónszármolyát, hogy ezáltal is mintegy bódolatukat nyilvánítsák a tabernaculum legméltóságosabb Lakója és a sokat szenvedő bűnös emberiség édes Anyja iránt.

Öröm sugárzó arccal, lelki megnyugvással távoztak május 5-én körtünkől, hogy Gyergyónak egy másik tekintélyes községében, Ditróban hirdessék a világ Megváltójának örök szép tanait, melyek e pár szóban lebegnek ajkaiukon: „Mentsd meg lelkedet!”

En se vebetek búcsút tőlük más szavakkal, mint a minő hűveink őszinte kebléből fakadt távozásukkor: a jó Isten segítse és vezérelje őket!

Balogy Mihály.

— **Szerkesztői pösta.** T. I. Cs. Cs. A beküldött elnöki megnyitót jöni fog. Üdvözlét.

— **Pénztárosi üzenet.** G. D. Sz. Egy pályázat egyszeri közlésének díjat frt. 30. kr.

P á l y á z a t.

Udvarhely vármegye szentdemeteri róm. kath. iskolánál szervezett 11. tanítói állásra pályázatot hirdettek. — Jövedelme 400 frt, 50 frt ötdövényes korpótlék készpénzben, veteményes kert, 2 szoba, konyha, kamra és pincéből álló új és szép lakás. Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők. Kellően felszerelt tölgyamodványait május 20-ig ez állást elnyerni óhajtok alatiirhoz adják be. — Bordos 1899. 6-án. Szabó Márton lelkész.

— *A szovátai (Marostorda m.) rk. elemi népiskolánál* újonnan szervezett tanítónői állásra pályázat hirdették. Fizetés: államségélyből 376 frt.; templom pénztárából 24 frt. évenként. Az iskolaépületben 2 szoba, konyha, kamra és pincével ellátott csinos lakás, kertilemény. — Kötelesség: a kijelölt osztályban a meghatározott tantárgyakat, leánykákul apróbb női kézi munkát tanítani. Első év próba idő. — Pályázni óhajtók kellően felszerelt folyamodványukat f. é. július 1-ig az iskolaszék elnökségéhez adják be. Az állomás f. é. szept. 1-én elfoglalandó. *Gazda Dénes*, lelkész, elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.